

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Л. М. Докієнко, канд. екон. наук

Постановка проблеми. У зв'язку з необхідністю залучення фінансових ресурсів і їхньою обмеженістю актуальною постає проблема аналізу інвестиційної привабливості підприємства як характеристики, що дає змогу інвестору сформулювати уявлення про стан об'єкта вкладання коштів, надійність майбутньої інвестиції, очікувані результати від їхнього використання.

Ефективність процесу оцінювання й аналізу інвестиційної привабливості підприємства як з позиції потенційного інвестора, так і з позиції ефективного функціонування самого підприємства передусім залежить від системи його інформаційного забезпечення. Адже формування її гарантує обґрунтування альтернативних варіантів рішень і здійснення на цій основі безперервного цілеспрямованого підбору й моніторингу відповідних інформативних показників, необхідних для здійснення аналізу, прогнозування і підготовки оперативних управлінських рішень за всіма аспектами управління інвестиційною привабливістю підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначенню теоретичних основ і методичного інструментарію оцінювання інвестиційної привабливості підприємства присвятили свої роботи відомі вітчизняні й зарубіжні вчені, зокрема: І.О. Бланк, С.А. Буткевич, А.П. Гайдуцький, Д.А. Епштайн, С. Естрин, В.В. Ковальов, Т.В. Майорова, К.Е. Мейер, А.А. Пересада, К. Уолш, Д.М. Черваньов і ін.

Дослідження проблем створення відповідного інформаційного забезпечення діяльності підприємства здійснювалося в працях А.Л. Алдохіна, В.В. Буряка, В.А. Верби, А.О. Вехоревої, Л.Т. Гіляровської, М.П. Денисенка, О.С. Довгунця, Г.Г. Кірейцева, Ю. Корнева, М.Г. Чумаченка, Л.І. Федулова й ін.

Безпосередньо ж проблемі побудови системи інформаційного забезпечення процесу оцінювання й аналізу інвестиційної привабливості підприємства присвячено всього кілька робіт [2; 8; 9]. Отже, можна констатувати, що вона й досі залишається мало розкритою й невирішеною, а тому потребує подальшого дослідження.

Основною метою даної статті є обґрунтування сутності інформаційного забезпечення аналізу інвестиційної привабливості підприємства, формування найбільш оптимальної її структури і надання рекомендацій щодо удосконалення інформаційної бази для аналізу інвестиційної привабливості підприємства.

Виклад основного матеріалу. У науковій літературі мають місце різноманітні спроби визначення сутності інформаційного забезпечення. Нині його досить часто ототожнюють з інформаційними системами і програмним забезпеченням: «інформаційне забезпечення – сукупність інформаційних ресурсів і способів їх організації, необхідних і додатних для реалізації аналітичних процедур, які забезпечують фінансову сторону діяльності підприємства [6]; «поняття «інформаційне забезпечення» виникло у зв'язку з розвитком автоматизованих систем управління та являє собою динамічну систему одержання, оцінки, зберігання та переробки даних, яка створена з метою вироблення управлінських рішень [5]; «сукупність взаємозв'язаних інформаційних систем, що опосередковують

на міжсуб'єктному рівні відносини щодо організації та здійснення підприємництва» [7].

Інші автори роблять акцент саме на тому, що інформаційне забезпечення передусім стосується підбору необхідної інформації і зазначають, що побудова і функціонування системи інформаційного забезпечення здійснюється на основі безперервного цілеспрямованого підбору відповідних інформативних показників, необхідних для здійснення аналізу, планування і підготовки оперативних управлінських рішень [3; 10].

Більшість авторів, об'єднують два попередні підходи й визначають сутність інформаційного забезпечення як «сукупність даних, організацію їх ведення, обробку, збереження і накопичення, пошук, а також поширення в межах компетенції зацікавленим особам» [4], або як «сукупність інформаційних ресурсів, баз даних, знань і способів їхньої організації для забезпечення прийняття управлінських рішень щодо визначення напрямів розвитку, розробки, упровадження й моніторинг відповідних проектів» [1].

Стосовно ж трактування сутності інформаційного забезпечення оцінки інвестиційної привабливості підприємства О.М. Сагедій визначає його як сукупність інформації і технічних засобів і програмних продуктів, які використовують суб'єкти інвестиційної діяльності для отримання, обробки, зберігання і передавання інформації, яка характеризує інвестиційну привабливість [8]. І.В. Гречина вважає, що в основі інформаційного забезпечення оцінки інвестиційної привабливості підприємств лежить якісна побудова інформаційної системи бухгалтерського й управлінського обліку, а також організації облікової інформації [2]. О.В. Хасанова називає інформаційне забезпечення оцінки інвестиційної привабливості підприємства інформаційним процесом, який ґрунтується на наявності інформаційної культури і відсутності інформаційної асиметрії для прийняття управлінських рішень й управління інвестиційними процесами

[9]. А.В. Щербак спрощує дану категорію і стверджує, що інформаційне забезпечення інвестиційної діяльності є підсистемою усього інформаційного забезпечення компанії, що є системою, в межах якої циркулюють дані за допомогою комунікацій [11].

На нашу думку, система інформаційного забезпечення аналізу інвестиційної привабливості підприємства являє собою функціональний комплекс, що забезпечує процес безперервного цілеспрямованого підбору відповідних інформативних показників, необхідних для здійснення аналізу, прогнозування і підготовки оперативних управлінських рішень щодо управління інвестиційною привабливістю підприємства, а також їхня обробка з використанням сучасного методичного інструментарію і програмних продуктів.

Виходячи з усього розмаїття визначень сутності інформаційного забезпечення аналізу інвестиційної привабливості підприємства кожен з авторів виділяє і різні його складові, а саме:

- інформаційні ресурси, інформаційні технології, технічні засоби й програмне забезпечення [4];
- інформаційні ресурси, програмно-технічні засоби й організаційно-нормативні документи та інформаційну інфраструктуру, що забезпечує збирання, обробку, збереження, розповсюдження, пошук і передачу інформації [1];
- інформаційний фонд, інформаційні ресурси, інформаційна база, інформаційні потоки [2];
- інформаційні бази даних, які включають у себе: фінансово-економічну й аудиторську, управлінську, податкову і нормативно-правову бази даних; інформаційний процес; методи аналізу інформації; інформаційна культура; технічне забезпечення [9];
- сектор інформаційно-комунікаційних технологій (технічні засоби, програмне забезпечення) і сектор інформаційно-аналітичної діяльності (інформаційні ресурси в будь-якому вигляді) [7];

- усі види повідомлень (усні, письмові, графічні, на магнітних носіях), які знаходяться у відповідних відношеннях і розміщуються в системі, що є прийнятною для здійснення процесів інвестування [11].

До складу системи інформаційного забезпечення аналізу інвестиційної привабливості підприємства ми пропонуємо включити:

- інформаційну базу – наявність звітної й управлінської (внутрішньої і зовнішньої) інформації про діяльність підприємства;
- методологічне забезпечення – наявність методологій і методик аналізу інвестиційної привабливості підприємства;
- програмне забезпечення – інтегрована інформаційна система аналізу й управління інвестиційною привабливістю підприємства, яка базується на використанні автоматизованих інформаційних систем і сучасного програмного забезпечення.

Базовим елементом системи інформаційного забезпечення аналізу інвестиційної привабливості підприємства є наявність звітної інформації про його діяльність, інформації управлінського обліку і зовнішньої інформації, що характеризує зовнішнє середовище функціонування підприємства (галузь, регіон, ринкове середовище тощо), тобто інформаційної бази. Саме на побудові інформаційної бази системи інформаційного забезпечення аналізу інвестиційної привабливості підприємства і зупинимось більш детально.

Інформаційна база повинна забезпечити правильний вибір первинних відомостей, джерел інформації і показників, що формуються в процесі аналізу інвестиційної привабливості підприємства. Її пропонується побудувати за такими основними напрямками:

- доповнення системи управлінської інформації, що базується на існуючих формах статистичної фінансової звітності, додатковими інформативними показниками, що надасть можливість оцінити інвестиційну привабливість на основі розрахунку всіх груп часткових і інтегральних показників;

- модифікація доповненої системи управлінської інформації з метою розробки і застосування комплексних моделей для аналізу інвестиційної привабливості підприємства;

- коригування показників доповненої і модифікованої інформаційної бази, тобто врахування факторів інфляції і ризику, що дасть змогу підвищити ступінь її достовірності й інформативності.

У практичній діяльності вітчизняних підприємств має місце переоцінка ролі фінансової звітності як основного джерела саме для аналізу їх інвестиційної привабливості. Крім цього, інформаційна база аналізу інвестиційної привабливості підприємства не повинна обмежуватися даними лише фінансової звітності. Необхідність її розширення є нагальною потребою, оскільки її обмеження лише рамками даних фінансової звітності і бухгалтерського обліку звужує можливості і результативність управління інвестиційною привабливістю, тому що залишає поза увагою принципово важливі фактори, пов'язані з галузевою приналежністю підприємства, станом зовнішнього середовища, тобто ті, які можна врахувати лише за допомогою управлінського обліку.

Дослідження наукових публікацій з питань інвестиційного аналізу й менеджменту показують, що більшість з пропонованих методичних підходів щодо оцінювання інвестиційної привабливості підприємства орієнтовані лише на використання даних фінансової звітності. Таке бачення побудови інформаційної бази використовується і фірмами-розробниками відповідного програмного забезпечення, що у свою чергу справляє прямий вплив на аналітичні можливості самих програмних продуктів.

Таким чином, для подальшого вдосконалення інформаційної бази системи інформаційного забезпечення аналізу інвестиційної привабливості підприємства пропонується відповідні методичні підходи на основі використання більш широкого спектра інформації,

яка включає в себе як дані бухгалтерського, так і управлінського обліку, фінансової звітності, статистичну й іншу зовнішню інформацію. На думку автора, це має передбачати доповнення статей основних форм фінансової звітності інформативними показниками, які будуть використовуватися в рамках внутрішнього управлінського обліку в процесі оцінювання, аналізу і прогнозування інвестиційної привабливості підприємства, а саме:

- розкриття інформації про обсяги і структуру простроченої дебіторської заборгованості товарного характеру, що дасть змогу з більшою мірою достовірності оцінити ступінь її впливу на тип фінансової стійкості, яка є визначальним елементом інвестиційної привабливості підприємства;

- формування інформації про динаміку прострочених довгострокових і короткострокових кредитів банків і кредиторської заборгованості товарного характеру. Необхідність такого доповнення визначається передусім найбільш істотним, впливом структури капіталу на фінансову стійкість підприємства і відповідно його кредитоспроможність та інвестиційну привабливість;

- розкриття інформації про всі фінансові витрати підприємства, оскільки їхня сума, відображена у звіті про фінансові результати, містить інформацію про витрати, пов'язані із залученням усього позикового капіталу, але її динаміка не дає інформації про фінансові витрати, які стосуються залучення окремо довгострокових і короткострокових позикових ресурсів; про фінансові витрати, пов'язані з погашенням прострочених кредитів і позик (як довго-, так і короткострокових) і про інші фінансові витрати;

- крім сплати відсотків за користування позиковим капіталом до складу постійних фінансових витрат підприємства зараховують також витрати на фінансовий лізинг, які не виділені окремим рядком у фінансовій звітності, але їхня динаміка є дуже важливою в процесі аналізу інвестиційної привабливості підпри-

ємства. Необхідність цього зумовлена тим, що значна кількість вітчизняних підприємств здійснює свою діяльність в орендованих приміщеннях, використовуючи обладнання, взяте у фінансову оренду. Очевидно, що розмір орендної плати і лізингових платежів за фінансовою орендою буде впливати на результати їхньої фінансово-господарської діяльності і рівень інвестиційної привабливості, оскільки ця стаття є статтею зобов'язань підприємства і визначатиме можливість розрахунку за поточними зобов'язаннями в певному періоді, саме тому дану складову витрат необхідно окремо розглядати в процесі аналізу інвестиційної привабливості підприємства;

- доповнення інформації про рух коштів у результаті інвестиційної діяльності (звіт про рух грошових коштів) рухом грошових коштів від реалізації і придбання нематеріальних активів, оскільки нині саме ця складова необоротних активів підприємства набуває виняткового значення і потребує врахування під час оцінювання інвестиційної привабливості підприємства, особливо коли йдеться про інтелектуальну власність чи гудвіл.

Не менш важливим етапом побудови інформаційної бази для аналізу інвестиційної привабливості підприємства є модифікація існуючої і вже доповненої фінансової звітності з метою підвищення її аналітичних можливостей. Для цього пропонується розраховувати й аналізувати такі показники: фінансові (ФА) і нефінансові (НФА) активи; мобільні (МА) і немобільні (НМА) активи; ліквідні (ЛА) і неліквідні (НЛА) активи; внутрішній позиковий капітал (ВПК), зовнішній позиковий капітал (ЗПК) і власний капітал (ВК).

Для забезпечення повної достовірності і співставності вихідної інформації в процесі аналізу інвестиційної привабливості підприємства необхідно здійснити коригування показників уже доповненої і модифікованої фінансової звітності, обравши відповідну базу й метод коригування (див. таблицю). Для аналізу інвестиційної привабливості вітчизняних

Способи коригування показників інформаційної бази для аналізу інвестиційної привабливості підприємства в умовах інфляційної економіки

Напрями	Способи
Залежно від обраної бази коригування	1.1. Інфлювання
	1.2. Дефлювання
Залежно від обраного методу коригування	2.1. Згідно з коливаннями курсів валют
	2.2. Згідно з коливаннями рівня цін:
	на основі базисних індексів цін
	на основі ланцюгових індексів цін
	метод оцінки в грошових одиницях однакової купівельної спроможності (GPP)
	метод переоцінки в поточну вартість (ССА)
комбінований (змішаний) метод	

підприємств рекомендується використовувати саме фактичну вартість звітного періоду, тобто метод інфлювання.

Щодо методів коригування інформаційної бази, то досить значне поширення отримав метод коригування за коливаннями курсів валют. При цьому вважається, що перерахунок показників у більш стабільну валюту (долар США, євро тощо) з використанням номінального обмінного курсу є достатнім для забезпечення надійності і співставності показників фінансової звітності. Але, на наш погляд, це не так. Ми вважаємо більш методично правильним підхід, при якому раніше модифікована інформаційна база може бути надана в будь-якій твердій валюті лише після того, як вона буде скоригована на рівень інфляції, що надасть можливість позбавитися викривлення показників і наблизити їхню вартісну оцінку до рівня справедливої вартості. Такий метод коригування, незважаючи на його недоліки, можна розглядати як допоміжний і найменш трудомісткий, адже його можна використати в короткостроковому періоді коригування.

Модель обліку в постійних цінах базується на використанні загального індексу цін до періодичного перерахунку показників звітності з урахуванням змін купівельної спроможності грошей. Проте при цьому не враховується динаміка цін за окремими складовими активів чи капіталу. Також у разі застосування даного методу на індекс інфляції коригуються негрошові статті балансу. У загальному вигляді для

ситуації інфлювання метод обліку в постійних цінах може бути зображений за допомогою таких перетворень моделі модифікованого балансу:

$$\Phi A + H\Phi A = BK + ЗПК + ВПК \quad (1)$$

$$\begin{aligned} \Phi A + H\Phi A \times (1 + \kappa) &= \\ &= BK(1 + \kappa) + ЗПК + \\ &+ ВПК + (HA - BK) \times \kappa, \end{aligned} \quad (2)$$

де κ – розмір інфляції, коефіцієнт.

Модель обліку в поточних цінах є більш точною, оскільки передбачає перерахунок статей модифікованої інформаційної бази виходячи з цін продажу і формування поточних оцінок статей за перерахованими вартостями активів і пасивів з урахуванням їхньої реальної ринкової вартості на певний період. У даному випадку коригування пропонується проводити на основі індексів цін, розрахованих за кожною позицією активів чи пасивів, але їхній рівень може значно відрізнятись від загального індексу цін. У разі використання цього методу виникає досить суттєва проблема – визначення поточної вартості активів. Пропонується виділяти таку вартість на момент введення в дію і списання. На момент введення в дію рекомендується використовувати відновлювальну вартість (сума витрат на заміщення активу) і на момент списання – чисту вартість можливої реалізації або чисту дисконтовану вартість об'єкта. У загальному

вигляді модель коригування модифікованої інформаційної бази для аналізу інвестиційної привабливості підприємства в поточних цінах можна зобразити так:

$$\begin{aligned} \sum_{i=1}^n [H\Phi A_i \times (1 + \kappa_i)] + \Phi A &= \\ &= BK + ЗПК + ВПК + \\ &+ \sum_{i=1}^n [H\Phi A_i \times \kappa_i], \end{aligned} \quad (3)$$

де $H\Phi A_i$ – розмір i -го нефінансового показника активу;

κ_i – розмір інфляції i -го нефінансового показника активу, коефіцієнт;

n – кількість нефінансових показників.

На практиці розробка конкретних методичних підходів і прийомів реалізації описаних вище методів може бути й іншою залежно від мети коригування і бажаного результату, а саме:

- можна не коригувати довгострокові нефінансові статті модифікованої інформаційної бази;
- можна коригувати лише статті, включені до складу оборотних активів підприємства;
- можна не коригувати ті статті, які були сформовані за рахунок позикового капіталу.

Комбінований метод коригування модифікованої інформаційної бази для аналізу інвестиційної привабливості підприємства передбачає застосування загального індексу цін для перерахунку суми власного капіталу й індивідуальних індексів цін для перерахунку вартості нефінансових статей активу:

$$\begin{aligned} \sum_{i=1}^n [H\Phi A_i \times (1 + \kappa_i)] + \Phi A &= BK \times (1 + \kappa) + \\ &+ ПК + \sum_{i=1}^n [H\Phi A_i \times (\kappa_i - \kappa)] - (\Phi A - ПК) \times \kappa \end{aligned} \quad (4)$$

Отже, у разі побудови інформаційної бази для аналізу інвестиційної привабливості підприємства за запропонованою трикроковою схемою (доповнення, модифікація і коригування) суттєво збільшується ймовірність отримання достовірної оцінки щодо

поточного стану аналізованого підприємства стосовно його привабливості як об'єкта для потенційного інвестування. Сам же процес аналізу інвестиційної привабливості підприємства пропонується здійснювати за схемою, наведеною на рисунку.

Крім цього, уявляється доцільною пропозиція аналізувати інвестиційну привабливість підприємства виходячи з аналізу головних передумов ведення його фінансово-господарської діяльності, тобто крім стандартного фінансового аналізу (чи аналізу фінансового стану), який зазвичай є основним, використовувати: ситуаційний аналіз (визначення ситуації, в якій знаходиться підприємство, або місця, яке воно займає в загальному бізнес-просторі, основних факторів, що впливають на його функціонування, а також узагальнюючих характеристик у цілому); організаційно-управлінський аналіз (дослідження поточного стану системи управління підприємством, тобто сукупності активних соціальних і пасивних технічних суб'єктів і об'єктів, що реалізують процеси управління в рамках існуючої організаційної структури і культури підприємства); господарський аналіз (оцінка рівня ефективності використання підприємством наявних матеріальних і трудових ресурсів) і аналіз кадрового потенціалу, який орієнтовано на виявлення резервів колективу, структури індивідуально-психологічних і соціальних якостей персоналу, управлінських факторів.

Висновки

У цілому, комплексне використання запропонованого підходу до побудови інформаційного забезпечення аналізу інвестиційної привабливості підприємства надасть можливість суттєво підвищити ступінь інформативності і достовірності отриманих результатів і забезпечити ефективність процесу управління інвестиційною привабливістю підприємства як у поточному, так і в перспективному періодах.

Схема аналізу інвестиційної привабливості підприємства

1. Інформаційне забезпечення управління розвитком компанії / *Верба В.А.* // Формування ринкової економіки: [зб. наук. праць ДВНЗ «КНЕУ імені В.Гетьмана»]. – 2009. – №22. – С. 145–154.

2. *Гречина І.В.* Проблеми моделювання інформаційно-комунікаційного забезпечення оцінки інвестиційної привабливості / *Гречина І.В.* // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Tiru/2009_27/61.pdf

3. *Гиляровская Л.Т., Вехорева А.А.* Анализ и оценка финансовой устойчивости коммерческого предприятия / *Гиляровская Л.Т., Вехорева А.А.* / – СПб.: Питер, 2003. – 256 с.

4. Інформаційне забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства / *М.П. Денисенко, Т.С. Голубева, І.В. Колос* // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку [Текст]: [зб. наук. пр.] / відп. ред. О.С.Кузьмін. – Л.: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. – 652 с.:іл. – (Вісник / Національний університет «Львівська політехніка»; № 647). – С. 43–49.

5. Економічний аналіз: навч. посіб. / За ред. акад. НАНУ проф. *М. Г. Чумаченко.* – [2-е вид., доп. і перероб.]. – К:

КНЕУ, 2003. – 556 с.

6. *Кирейцев Г.Г.* Функции учета в механизме управления сельскохозяйственного производства / *Кирейцев Г.Г.* – К.: Изд-во УСХА, 1992. – 240с.

7. *Корнев Ю.* Інформаційне забезпечення розвитку підприємницької діяльності / *Корнев Ю.* // Вісник НАН України. – 2008. – № 5. – С. 24–31.

8. *Сегедій О. М.* Інформаційне забезпечення оцінювання та регулювання інвестиційної привабливості виробничо-господарських структур: дис. канд. екон. наук: 08.02.03 / *Сегедій О.М.* / Національний ун-т «Львівська політехніка». – Л., 2005. – 200 с.

9. *Хасанова О.В.* Інформаційне забезпечення оцінювання інвестиційної привабливості підприємства / *Хасанова О.В.* // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vdie/2008_1_2/files/30.pdf

10. Менеджмент інвестиційної діяльності підприємств: навч. посіб. / *Черваньов Д.М.* / – К.: Знання-Прес, 2003. – 622 с.

11. *Щербак А.В.* Інформаційне забезпечення інвестиційної діяльності на підприємстві / *Щербак А.В.* // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – №3. – С. 103–107.

УДК 631.151.6+631.155

НЕОБХІДНІСТЬ І НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК ІНТЕГРОВАНІХ СИСТЕМ

Н.Г. Міценко, канд. екон. наук

Постановка проблеми. У системі заходів щодо виведення економіки України з кризового стану і забезпечення її подальшого ефективного розвитку особливе місце займають інтеграція і кооперація. Локальні інтегровані системи «заготівлі-переробка-реалізація сільгосппродукції» як перспективний напрям господарсько-комерційної взаємодії виступають каталізатором позитивних зрушень і зростання ефективності суспільного виробництва. Не лише економічна доцільність, але й гостра необхідність їхнього створення

й розвитку обумовлюється вагомою роллю в справі підвищення конкурентоспроможності соціально-економічних систем на всіх рівнях управління. Це слугує основою і передумовою набуття конкурентних переваг на вищих рівнях системної ієрархії управління, підтверджуючи концептуальні основи теорій М. Портера [1], згідно з якими конкурентоспроможність країни визначається стійкістю окремих виробничо-територіальних об'єднань і зв'язків між господарюючими суб'єктами.

Завади у створенню сприятливих умов для виробничо-господарської кооперації на посттрансформаційному і посткризовому етапах розвитку економіки є системними через відсутність достатньої уваги з боку як центральних, так і місцевих органів державного управління до проблем розвитку первинних економічних агентів, а також недосконалість